

การประเมินความน่าเชื่อถือการส่งผ่านคำบอกเล่าของ

ประจักษ์พยาน: กรณีของวิกิพีเดีย¹

Reliability Evaluation Transmission of Testimony:

A Case of Wikipedia

เด่นพงษ์ แสนคำ ²	Denpong Saenkum
พุทธรักษ์ ปราบนอก ³	Puttharak Prabnok

Received : 22 พฤษภาคม 2563

Revised : 3 ตุลาคม 2563

Accepted : 15 ตุลาคม 2563

บทคัดย่อ

การส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานเป็นแนวคิดอย่างหนึ่งในญาณวิทยาเชิงสังคมว่าด้วยคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน แนวคิดนี้สนใจการส่งผ่านความรู้จากผู้พูด (หรือประจักษ์พยาน) ไปยังผู้ฟังหรือผู้ที่ได้รับข้อมูล ตามหลักการโดยทั่วไปแล้วการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานถือว่าความรู้ที่จะได้รับการรับรองนั้นจะต้องพิจารณาว่ามันขึ้นกับความเชื่อของผู้พูดคนนั้น ๆ อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ถูกโต้แย้งโดยเจนนีเฟอร์ แลคกี โดยเธอถือว่าความรู้หรือคำบอกเล่าที่ถูกส่งจากผู้พูดไปยังผู้ฟังนั้นไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “ท่าทีของพุทธปรัชญาเถรวาทกับการพิจารณาปัญหาทางญาณวิทยาของวิกิพีเดีย” หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาและศาสนาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² นักศึกษาสาขาวิชาปรัชญาและศาสนาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Student at Master of Arts Program in Eastern Philosophy and Religion, Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Assoc. Dr. Department of Humanities, Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University

ความเชื่อของผู้พูดหรือประจักษ์พยานคนนั้น ๆ ก็ได้ ในบทความนี้ผู้เขียนได้อาศัยข้อเสนอของแลคกีที่เรียกว่า “ข้อเสนอว่าด้วยความน่าเชื่อถือของถ้อยแถลง” (RS-N) สำหรับพิจารณาการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานในกรณีของวิกิพีเดีย ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าวิกิพีเดียเป็นการส่งผ่านความรู้ที่ได้รับการรับรองไปยังผู้รับข้อมูลโดยไม่ต้องอาศัยความเชื่อของผู้พูดหรือประจักษ์พยาน และวิกิพีเดียยังเป็นการส่งผ่านความรู้ที่มีความน่าเชื่อถือตามแนวทาง RS-N ของแลคกีด้วย

คำสำคัญ : วิกิพีเดีย คำบอกเล่าของประจักษ์พยาน การส่งผ่าน ญาณวิทยาเชิงสังคม

Abstract

The transmission of testimony is a concept of social epistemology on testimony. This is the concept interested in knowledge transmission from the speaker (or testifier) to the hearers, or information receivers. Generally, the transmission of testimony assumes that testimonial knowledge depends on speaker's beliefs. However, Jennifer Lackey argued that the knowledge or testimony transmitted from the speaker to the hearer does not necessarily depend on speaker's belief. This article relies on Lackey's thesis called "Reliability of the Statement-Necessity thesis" (RS-N) for considering the transmission of testimony cases of Wikipedia. It is pointed out that Wikipedia is the transmission of testimonial knowledge to a receiver that does not have to depend on a speaker's beliefs and it is also based on Lackey's way of RS-N.

Keywords : Wikipedia, Testimony, Transmission, Social Epistemology

บทนำ

คำบอกเล่าของประจักษ์พยาน (Testimony) เป็นคำสำคัญคำหนึ่งในทางญาณวิทยา โดยคำนี้มีความหมายแยกออกจากกันคือ “คำบอกเล่า” กับ “ประจักษ์พยาน” คำว่าประจักษ์พยานหมายความว่าสิ่งที่ใครสักคนอยู่ในเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งโดยตรงแล้วนำเหตุการณ์นั้นมาถ่ายทอดต่อผู้อื่น เราจะเรียกบุคคลนั้นว่า “ประจักษ์พยาน” และเรียกคำบอกเล่าจากเขาที่ถ่ายทอดต่อผู้อื่นว่า “คำบอกเล่าของประจักษ์พยาน” เหตุที่คำนี้มีความสำคัญในทางญาณวิทยาก็เพราะว่า คำ ๆ นี้สื่อถึงแหล่งที่มาของความรู้ของมนุษย์ เช่นเดียวกันกับแหล่งที่มาของความรู้ที่มาจากประสบการณ์ (ตามทัศนะของประสบการณ์นิยม) หรือที่มาจากเหตุผล (ตามทัศนะของเหตุผลนิยม) นักปรัชญาหลายคนสนับสนุนแหล่งที่มาของความรู้ที่มาจากประจักษ์พยาน ยกตัวอย่างเช่น Immanuel Kant กล่าวว่า “ใครสักคนมักจะเชื่อในคำบอกเล่าของผู้คน มากกว่าที่จะเชื่อในประสบการณ์ของเขาเอง” สิ่งที่ Kant บอกเราโดยนัยก็คือ ประสบการณ์ตรง (First-Hand experience) ของเราในการรับรู้สามารถผิดได้ ดังนั้นการพิจารณาความจริงหรือความเท็จ ไม่ได้อยู่ที่การสังเกตโดยตรง แต่เป็นการเปรียบเทียบการตัดสินใจของเรากับการตัดสินใจของคนอื่น

จากประเด็นดังกล่าวนี้นำไปสู่คำถามของประสบการณ์นิยม คือ เรามักจะพิจารณาว่าประสบการณ์ตรงที่เราได้รับมาเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือมากกว่าประสบการณ์ของผู้อื่น แล้วทำไมเมื่อเราพูดถึงเรื่องความรู้เราควรให้สิทธิพิเศษในประสบการณ์ของเราเหนือกว่าประสบการณ์ของคนอื่น ? คำตอบอย่างง่ายก็เพื่อที่จะยืนยันถึงความแตกต่างทางประสบการณ์ของคนสองคน แต่เมื่อพิจารณาแล้วความแตกต่างที่ว่านี้ไม่ได้มีนัยยะสำคัญทางญาณวิทยา (Gelfert, 2014 : 11) ดังนั้น ประเด็นเรื่องความแตกต่างทางประสบการณ์จึงไม่อาจสนับสนุนว่าประสบการณ์ของใครดีกว่าใครได้ ด้วยเหตุนี้การยอมรับประสบการณ์ของผู้อื่นจึงเป็นไปได้ นั่นคือ ยอมรับการถ่ายทอดคำบอกเล่าของประจักษ์พยานคนอื่น ๆ นั่นเอง

โดยทั่วไปในชีวิตประจำวันของเรา เรามักจะอาศัยคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่หลากหลาย เช่น การฟังผลการรายงานของผู้อื่นต่อความเชื่อของเราเกี่ยวกับอาหารที่กินเข้าไป ยาที่เรารับเข้าไปในร่างกาย ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่เราซื้อ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของโลก การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และสิ่งอื่น ๆ ซึ่งมีบทบาทสำคัญทั้งในทางปฏิบัติ และในทางปัญญาในชีวิตประจำวัน หรือแม้แต่การรับรู้เกี่ยวกับวันเดือนปีเกิดของเรา เราก็ได้มาจากพ่อแม่ของเรา (Lackey, 2006) นอกจากนี้หากเราเกิดความสงสัยต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีอยู่เราก็จำเป็นต้องอาศัยคำบอกเล่าของประจักษ์พยานเพื่อที่จะคลายข้อสงสัยต่อสิ่งที่เราไม่ทราบ เช่น สงสัยว่าเนื้อหาที่เราเรียนในห้องเรียนถูกต้องหรือไม่ เราอาจจะไปดูจากหนังสือ หรือไปถามผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ เพื่อยืนยันความถูกต้อง ด้วยเหตุนี้คำบอกเล่าของประจักษ์พยานจึงเป็นแหล่งที่มาของความรู้แหล่งหนึ่งที่สำคัญกับเรามาก ๆ

คำบอกเล่าของประจักษ์พยาน เป็นส่วนหนึ่งญาณวิทยาเชิงสังคม (Social Epistemology) โดย Goldman (2011) เรียกว่า ญาณวิทยาเชิงสังคมที่ความรู้มาจากปัจเจกบุคคลแต่ใช้หลักฐานในเชิงสังคม (Social Evidence) หลักฐานเชิงสังคมในความหมายของ Goldman อย่างเช่น หน้าหนังสือพิมพ์ ข่าวในโทรทัศน์ หรือข้อความสารสนเทศบนจอคอมพิวเตอร์ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียกว่าหลักฐานเชิงสังคมทั้งสิ้น คำถามที่น่าสนใจ คือ เมื่อใดที่หลักฐานเชิงสังคมจะสามารถทำให้เราได้รับความเชื่อที่จริงหรือมีเหตุอันควรให้เชื่อ (Justified) และนำไปสู่การมีความเชื่อที่จริง⁴ หลักฐานเชิงสังคมที่ทำหน้าที่ส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่สำคัญมาก ๆ ในยุคปัจจุบันนี้ คือ ข้อมูลสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์ต่าง ๆ ซึ่งได้เข้ามามีบทบาทต่อ

⁴ การอธิบายคำถามนี้เรียกว่า การให้เหตุผลสนับสนุนคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน ซึ่งโดยทั่วไปจะแบ่งเป็นการให้เหตุผลสนับสนุนแบบลดทอนนิยม คือลดทอนคำบอกเล่าไปหาประสบการณ์ ความทรงจำ และการให้เหตุผลแบบอุปนัย ส่วนอีกมุมมองหนึ่งคือปฏิเสธลดทอนนิยม ซึ่งสามารถยอมรับคำบอกเล่าของประจักษ์พยานได้เลยโดยไม่ต้องลดทอนคำบอกเล่านี้ไปยังแหล่งความรู้อื่น ๆ สามารถดูการอธิบายได้จาก Gelfert (2014), Lackey (2006a, 2006b) หรือ Kusch (2002)

การส่งผ่านความรู้ของมนุษย์เป็นอย่างมาก ทำให้พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้ในทาง ญาณวิทยาของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปด้วย (Smart, Heersmink & Clowes, 2017) กระนั้นก็ตามแม้พฤติกรรมทางความรู้ของมนุษย์จะเปลี่ยนไป แต่คำถามทางญาณวิทยายัง มีบทบาทอยู่ในยุคของสารสนเทศดิจิทัลเช่นนี้ นั่นคือ ผู้รับความรู้จะได้รับความรู้ที่นำไปสู่ การมีความเชื่อที่จริงหรือมีเหตุอันควรให้เชื่อได้อย่างไร? แน่นอนว่าเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับ ความรู้และการเผยแพร่ความรู้นั้นมีอยู่มากมาย หลายเว็บไซต์ได้รับการยอมรับ ไม่มีความ คลุมเครือในทางญาณวิทยา เพราะมีการระบุชื่อผู้เขียนและมีกระบวนการตรวจสอบจาก บรรณาธิการอย่างชัดเจน เช่น สารานุกรมออนไลน์บริตannิกา (Britannica) ในอีกแง่หนึ่ง สารานุกรมออนไลน์อย่างวิกิพีเดีย (Wikipedia) กลับเป็นสารานุกรมที่ถูกมองว่าเป็น สารานุกรมที่ไม่มีความน่าเชื่อถือ (Wray, 2009) เพราะวิกิพีเดียไม่ได้กำหนดให้บุคคลที่ เข้ามาเขียนระบุตัวตนให้ชัดเจนนั่นเอง ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการไม่ระบุตัวตนเช่นนี้นำไปสู่ ปัญหาหลัก 2 ประการ คือ อย่างแรกเราไม่อาจหาคนรับผิดชอบต่อข้อมูลที่ผิดพลาดนั้นได้ เมื่อเกิดปัญหาขึ้น (Keen, 2012) ส่วนปัญหาที่สองคือ เราไม่อาจแน่ใจได้ว่าข้อมูลที่ ถ่ายทอดออกมานั้นมีความน่าเชื่อถือเพียงใด เพราะความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลายครั้งมี ความเกี่ยวข้องกับตัวผู้เขียนข้อมูลนั้น ๆ⁵ จากสองปัญหานี้ผู้เขียนเลือกเอาปัญหาที่สองมา พิจารณาเกี่ยวกับการถ่ายทอดข้อมูลของวิกิพีเดีย นั่นคือ วิกิพีเดียมีเหตุอันควรให้เชื่อใน การถ่ายทอดข้อมูลหนึ่ง ๆ มายังผู้รับข้อมูลหรือไม่ ทั้งนี้ก็เพราะว่าปัญหาที่สองนี้ เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหาทางญาณวิทยา กล่าวคือข้อมูลที่เรารับมานั้นมีความ

⁵ อย่างเช่นทัศนคติของ Richard Foley (1994) ที่เห็นว่าเมื่อเรารับคำบอกเล่ามาจากผู้ที่ทำหน้าที่รายงาน ประจักษ์พยานต่อเรานั้น เราจะมีเหตุผลสนับสนุนในการเชื่อคำบอกเล่านั้นเมื่อ 1) สอดคล้องกับ ประสบการณ์ที่ผ่านมา ความทรงจำ และการอุปนัย และ 2) เชื่อในตัวผู้รายงานประจักษ์พยาน ซึ่ง เรียกว่าอำนาจในเชิงความเชื่อ เช่น เราเชื่อว่าเป็นไข้หวัดใหญ่จากคำบอกเล่าของหมอ แต่ไม่เชื่อคำ บอกเล่าของเพื่อนที่เป็นตำรวจ เป็นต้น ดังนั้นการระบุได้ว่าใครเป็นผู้รายงานประจักษ์พยานจะทำให้คำ บอกเล่าที่เราได้รับมาน่ารับฟังว่าเป็นความรู้มากขึ้น

นำเชื่อถือหรือมีเหตุผลสนับสนุนความน่าเชื่อถืออย่างไร ซึ่งเป็นปัญหาระดับพื้นฐานอันจะส่งผลกระทบในเชิงความเชื่อ (Epistemic consequence) ต่อผู้ได้รับข้อมูลนั้น ๆ

บทความนี้จะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วนหลัก คือ ส่วนที่ 1 จะอธิบายว่าการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานโดยทั่วไปนั้นมีลักษณะอย่างไร ส่วนที่ 2 จะนำเสนอการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่นำเสนอโดย Lackey ซึ่งเป็นข้อเสนอที่น่าสนใจ ส่วนที่ 3 จะพิจารณาการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานของวิกิพีเดียว่าเป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่นำไปสู่การมีเหตุอันควรให้เชื่อ (Justified) หรือความรู้ได้หรือไม่ และส่วนที่ 4 ส่วนสุดท้ายจะเป็นการสรุป และเสนอแนะข้อเสนอทางวิชาการจากบทความนี้

การส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน

เมื่อกล่าวถึงคำบอกเล่าของประจักษ์พยานเราจำที่จะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบเสียก่อนว่า คำบอกเล่าของประจักษ์พยานนั้นประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบหลัก นั่นคือ ผู้พูด (Speaker) คำบอกเล่าของประจักษ์พยาน (Testimony) และผู้ฟัง (Hearer) คำถามคือการที่มีองค์ประกอบของการส่งผ่าน (Transmission) คำบอกเล่าของประจักษ์พยานครบทั้ง 3 องค์ประกอบนี้แล้วนั้น จะทำให้การส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์หรือไม่ ข้อโต้แย้งสำคัญคืออาจจะไม่เสมอไป เพราะแม้จะมีครบสามองค์ประกอบแต่บางครั้งก็ต้องพิจารณาว่าคำบอกเล่านั้นนำไปสู่การมีความรู้หรือไม่ เพราะบางทีการมี 3 องค์ประกอบนี้ก็ไม่เกิดการส่งผ่านของคำบอกเล่าของประจักษ์พยานอย่างสมบูรณ์ เพราะการพูดหรือถ้อยแถลงบางครั้งไม่นำไปสู่การมีความเชื่อที่จริงหรือความเชื่อที่มีเหตุอันควรให้เชื่อ⁶ อันที่จริงมีข้อเสนอว่าการส่งผ่านสามารถเกิดขึ้นได้จาก 3 องค์ประกอบนี้ ซึ่งเรียกว่า “รูปแบบของการส่งผ่าน”

⁶ ดูตัวอย่างการจำแนกคำบอกเล่าของประจักษ์พยานนอกจากการสื่อสารทั่วไปจากตัวอย่างของ Jennifer Lackey (2006a: 2-3)

(Transmission Model) ของคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน แนวคิดนี้หัวใจสำคัญอยู่ที่เรื่องราวของคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน (Account testimony) อย่างไรก็ตามรูปแบบของการส่งผ่านสามารถพิจารณาได้ 2 แนวทางหลัก ๆ ซึ่งตัวรูปแบบนี้ได้ยืนยันความเป็นไปได้ของการส่งผ่านความรู้จากคำบอกเล่าของประจักษ์พยานอย่างตรงไปตรงมาดังนี้ว่า (Gelfert, 2014 : 145-146)

(1) “คำบอกเล่าของประจักษ์พยานสามารถส่งความรู้จากผู้พูดไปยังผู้ฟัง (และดังนั้นจึงสามารถทำหน้าที่เป็นแหล่งที่มาของความรู้สำหรับผู้ฟังได้)” (Gelfert, 2014 : 146)

จะเห็นได้ว่าคำอธิบายข้างต้นมีความไม่ซับซ้อน เพียงแค่บอกว่าคำบอกเล่าของประจักษ์พยานเป็นการส่งผ่านจากผู้หนึ่งไปยังผู้หนึ่งก็ถือเป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าแล้ว ถ้าหากพิจารณาให้รอบคอบมากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานนั้นอาจพิจารณาเพิ่มเติมได้ว่า เมื่อใดก็ตามที่คำบอกเล่าของประจักษ์พยานทำหน้าที่เป็นแหล่งที่มาของความรู้ จะต้องพิจารณาคุณลักษณะเฉพาะของการส่งความรู้ (Virtue transmitting knowledge) จากผู้พูดไปยังผู้ฟังดังนี้ (Gelfert, 2014 : 146)

(2) “เพื่อให้ผู้ฟังได้รับการรับรองความรู้ (Acquire testimonial knowledge) ว่า p (propositional)⁷ บนฐานของผู้พูดที่พูดว่าเช่นนั้น ตัวผู้พูดเองจะต้องมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ” (Gelfert, 2014: 146)

ด้วยเหตุนี้จากข้อที่ 2) จึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่าคุณลักษณะเฉพาะของการส่งผ่านความรู้ที่เพิ่มเข้ามาก็คือ ผู้พูดเองจะต้องมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ลักษณะเหล่านี้ให้

⁷ สัญลักษณ์ p นี้ มักจะแทนประพจน์ในทางญาณวิทยา ซึ่งประพจน์ก็คือประโยคบอกเล่าที่มีความจริงสองค่า นั่นคือ “จริง” กับ “เท็จ” กล่าวง่าย ๆ ก็คือประโยคที่เป็นจริงหรือเท็จในทางญาณวิทยา

ความสำคัญกับการที่ผู้พูดมีความเชื่อที่จริงในเรื่องหนึ่ง ๆ ที่เขาถืออยู่ จึงจะทำให้การส่งผ่านคำบอกเล่าเป็นการส่งผ่านความรู้ถึงผู้ฟังได้ นอกจากนี้การส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานไม่เพียงแต่จะพิจารณาแค่ผู้พูดต้องมีความเชื่อที่จริงในเรื่องนั้น ๆ แต่เราจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่นเพิ่มเข้ามาในการพิจารณาว่า การส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานจะส่งผ่านความรู้ไปยังผู้ฟังได้อย่างไร

ในปัจจุบันนี้ญาณวิทยาว่าด้วยคำบอกเล่าของประจักษ์พยานมีประเด็นถกเถียงสำคัญอยู่ที่ข้อเสนอประการหนึ่งซึ่งมักเรียกกันว่า “การส่งผ่านคุณสมบัติเชิงความเชื่อ” (Transmission of Epistemic Properties ซึ่งแทนด้วย TEP) ตามแนวทางของ TEP แล้วนั้น การแลกเปลี่ยนหรือส่งผ่านคำบอกเล่า เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเชื่อของประจักษ์พยาน (Speaker’s belief) ที่ทำหน้าที่รายงานประจักษ์พยานต่อผู้ฟังคนหนึ่ง ๆ รวมถึงคุณสมบัติในเชิงความเชื่อ (Epistemic properties) ซึ่งประจักษ์พยานคนนั้น ๆ มีอยู่ ทั้งสองอย่างนี้คือองค์ประกอบสำคัญที่ประจักษ์พยานจะถ่ายทอดคำบอกเล่าของตนเองไปยังผู้ฟัง โดยทั่วไป TEP มี 2 มิติดังกล่าว ประกอบไปด้วย ข้อเสนอที่จำเป็น (Necessity thesis แทนด้วย TEP-N) และข้อเสนอที่เพียงพอ (Sufficiency thesis แทนด้วย TEP-S) ทั้งสองมิติดังกล่าวมีลักษณะดังต่อไปนี้ (Lackey, 2006b : 434)

TEP-N: สำหรับผู้พูด A และผู้ฟัง B ทุก ๆ คน, ความเชื่อของ B ว่า p เป็นสิ่งที่รู้ได้ (Justified, Warranted) บนฐานของคำบอกเล่าของ A ว่า p ก็ต่อเมื่อ ความเชื่อของ A ว่า p เป็นสิ่งที่รู้ได้ (Justified, Warranted)

จะเห็นว่าคุณสมบัติทางญาณวิทยาของการถ่ายทอดคำบอกเล่าของประจักษ์พยานตามแนวทาง TEP-N นั้น ให้ความสำคัญกับความเชื่อของผู้พูดในประเด็น p ที่เขาถ่ายทอดออกมาต่อผู้ฟัง เช่นเดียวกันกับข้อที่ 2 ที่อภิปรายไปแล้วข้างต้น อย่างไรก็ตามมีการเพิ่มเงื่อนไขอื่น ๆ เข้ามาอีก ที่เรียกว่าข้อเสนอที่เพียงพอ (Sufficiency thesis แทนด้วย TEP-S) ดังนี้

TEP-S: สำหรับผู้พูด A และผู้ฟัง B ทุก ๆ คน, ถ้า

- (1) ความเชื่อของ A ว่า p เป็นสิ่งที่รู้ได้ (Justified, Warranted)
- (2) B ได้รับความเชื่อมาว่า p บนฐานของเนื้อหาของคำบอกเล่าของ A ว่า p และ
- (3) B ไม่มีดีฟิตเตอร์⁸ที่ไม่ถูกทำลายสำหรับความเชื่อว่า p ดังนั้นความเชื่อของ B ว่า p จึงเป็นสิ่งที่รู้ได้ (Justified, Warranted)

จะเห็นได้ว่า ทั้ง TEP-N และ TEP-S นั้น ให้ความสำคัญกับความเชื่อพื้นฐานที่มีอยู่ในประจักษ์พยานคนหนึ่ง ๆ จึงจะทำให้การส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานไปยังผู้รับคำบอกเล่าคนหนึ่ง ๆ ได้รับความเชื่อที่ถูกต้องหรือเป็นความรู้ได้นั่นเอง และนอกจากนี้ TEP-S ยังให้ความสำคัญกับการที่ไม่มีการไม่ถูกทำลายความเชื่อที่ได้รับมาโดยดีฟิตเตอร์ หรือ ก็คือไม่มีดีฟิตเตอร์ใด ๆ มาทำลายความเชื่อที่ได้รับมาจากประจักษ์พยานก็สามารถยอมรับคำบอกเล่านั้นได้ ในส่วนต่อไปผู้เขียนจะยกตัวอย่างที่น่าสนใจโดย

⁸ ดีฟิตเตอร์ (defeater) เป็นคำสำคัญอีกคำหนึ่งเกี่ยวกับญาณวิทยาว่าด้วยคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน กล่าวคือ เมื่อเราได้รับคำบอกเล่าของประจักษ์พยานมา ในบางครั้งเราจะเชื่อคำบอกเล่านั้นโดยทันทีและยอมรับคำบอกเล่านั้นในฐานะของความรู้ เว้นเสียแต่ว่าคำบอกเล่านั้นจะถูกทำลายลงโดยความเชื่ออื่น ๆ ที่มีหลักฐานหรือมีเหตุผลควรให้เชื่อมากกว่า การถูกทำลายลงจากความเชื่ออื่นเรียกว่าการถูกทำลายด้วยดีฟิตเตอร์ Jennifer Lackey จำแนกดีฟิตเตอร์ออกเป็น 2 ประเภทด้วยกันคือ ดีฟิตเตอร์เชิงจิตวิทยา และดีฟิตเตอร์เชิงกฎเกณฑ์ (Lackey, 2011: 73-74) ดังนี้

ดีฟิตเตอร์เชิงจิตวิทยา (psychological defeaters) คือข้อสงสัยหรือความเชื่อที่มีอยู่โดยผู้ได้รับคำบอกเล่าของประจักษ์พยานจะอาศัยคุณธรรม (virtue) เฉพาะที่มีอยู่ ซึ่งไม่คำนึงถึงค่าความจริง (Truth-value) หรือสถานะในเชิงความเชื่อ (Epistemic Status) นั่นคือ เมื่อได้รับคำบอกเล่ามาแล้วเชื่อคำบอกเล่าทันที ทว่าถ้าคำบอกเล่านั้นขัดแย้งกับความเชื่อที่เรามีอยู่ในเรื่องเดียวกัน ก็จะทำให้เราเลือกที่จะปฏิเสธคำบอกเล่านั้น

ดีฟิตเตอร์เชิงกฎเกณฑ์ (normative defeaters) เป็นข้อสงสัยหรือความเชื่อซึ่งผู้รับคำบอกเล่าของประจักษ์พยานจะได้มาจากการทำหน้าที่โดยอาศัยความสงสัยหรือความเชื่อที่ควรจะมี (ไม่ว่าจะมีหรือไม่ก็ตาม) โดยการทำหน้าที่คือการให้หลักฐานที่มีอยู่สำหรับพิจารณาคำบอกเล่าที่ได้รับมา ถ้าขัดกับหลักฐานที่ควรเชื่อก็สามารถปฏิเสธการยอมรับคำบอกเล่าก่อนหน้านี้ได้

Lackey (2006) เพื่อชี้ให้เห็นว่าข้อเสนอเกี่ยวกับการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่ผ่านมามีข้อบกพร่องอย่างไร

ข้อเสนอการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานโดยเจนนีเฟอร์ แลคกี

เพื่อที่จะพิจารณา และชี้ให้เห็นว่าการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานไม่ต้องการอาศัยความเชื่อของประจักษ์พยานในการยืนยันคำบอกเล่านั้น อย่างเช่น การที่นายสำลีมาบอกกับนางสาวสมปองว่ากระต่ายสามารถกินแทนข้าวได้ โดยนางสาวสมปองไม่เคยมีความรู้เรื่องนี้มาก่อน นางสาวสมปองจะเลือกรับคำบอกเล่านี้หรือไม่นั้น การส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานโดยทั่ว ๆ ไปที่มีอยู่บอกกับเราว่า เราจะต้องพิจารณาว่านายสำลีมีความเชื่อในเรื่องนี้จริง ๆ หรือไม่ ถ้านายสำลีมีความเชื่อว่ากระต่ายสามารถกินแทนข้าวได้จริง ก็สามารถถ่ายทอดคำบอกเล่านี้ไปยังนางสาวสมปองได้อย่างสมบูรณ์ กระนั้นก็ตามในบทความของ Jennifer Lackey⁹ เขาได้แสดงตัวอย่างแย่งทัศนคติว่าการส่งผ่านคำบอกเล่านี้จะต้องพิจารณาการมีความเชื่อที่จริง หรือการมีเหตุอันควรให้เชื่อในความเชื่อของประจักษ์พยานคนนั้น ๆ ด้วย

ในบทความของ Lackey (2006) ที่ชื่อว่า “Knowing from Testimony” เขาจึงพยายามแสดงตัวอย่างแย่งเพื่อให้เห็นว่า การส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานไม่จำเป็นต้องเป็นไปตาม TEP-N และ TEP-S เสมอไป ในการยกตัวอย่างแย่ง Lackey ได้ยกสองตัวอย่างแรกในการแย่งสิ่งที่ถูกเสนอว่าเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นหรือก็คือแย่ง TEP-N นั้นเอง ตัวอย่างที่ 1 Lackey เสนอว่าแม้ผู้พูดจะมีความเชื่อหนึ่ง ๆ ที่เป็นความเชื่อที่ผิด

⁹ Jennifer Lackey เป็นศาสตราจารย์ทางด้านปรัชญาที่ Northwestern University ปัจจุบันงานศึกษาและงานวิจัยของ Lackey เธอมุ่งเน้นศึกษาประเด็นสำคัญทางด้านญาณวิทยา โดยเฉพาะ คำบอกเล่าของประจักษ์พยาน (Testimony) ปัญหาความไม่ลงรอย (disagreement) ญาณวิทยาเชิงสังคม (Social Epistemology) และญาณวิทยาเชิงคุณธรรม (Virtue Epistemology) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือสำคัญที่เขียนร่วมกับ Ernest Sosa นักญาณวิทยาร่วมสมัยคนสำคัญ นั่นก็คือหนังสือเล่มที่ชื่อว่า “The epistemology of testimony” (2004)

หรือความเชื่อที่ไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าจริงตามข้อเท็จจริง แต่เขาก็ยังสามารถถ่ายทอดคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงที่ได้รับการยอมรับได้ดังนี้

Clarissa ครูสอนวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนแห่งหนึ่ง ซึ่งเธอเองเป็นชาวคริสต์ที่เชื่อมั่นในแนวคิดแบบครีเอชันนิซึม (Creationism)¹⁰ และเชื่อมั่นในความผิดพลาดของทฤษฎีวิวัฒนาการตามหลักวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตาม Clarissa เชื่อว่ามีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อยู่มากมายในการต่อต้านความเชื่อของชาวคริสต์ทั้ง 2 อย่างนี้ แน่นอนว่าเธอยอมรับอย่างง่ายดายว่าเธอไม่ได้ยึดมั่นอยู่ในข้อผูกพันของของครีเอชันนิซึมในการต่อต้านหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ แต่เธอยึดมั่นในศรัทธาส่วนตัวของเธอที่มีต่อผู้สร้างที่ทรงพลัง (พระเจ้า - ผู้เขียน) ด้วยเหตุนี้ Clarissa จึงไม่คิดว่าเธอควรกำหนดความเชื่อทางศาสนากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของเธอ แต่เธอก็ถือว่าหน้าที่ของเธอในฐานะครูผู้สอนที่จะต้องรวบรวมเนื้อหาที่นำเสนอ ซึ่งได้รับการสนับสนุนที่ดีโดยหลักฐานที่มีอยู่ ที่รวมถึงความจริงของทฤษฎีวิวัฒนาการอย่างชัดเจน เป็นผลให้เธอนำเสนอบทเรียนทางชีววิทยาของเธอในตอนนี้ โดยเธอได้อ้างกับนักเรียนของเธอว่า ปัจจุบันนี้ *Homo sapiens* เป็นวิวัฒนาการที่มาจาก *Homo erectus* แม้ว่า Clarissa จะไม่เชื่อทฤษฎีวิวัฒนาการนี้ก็ตาม แต่นักเรียนของเธอก็ได้สร้างความเชื่อที่จริงที่สอดคล้องกันมากบนพื้นฐานของคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่เชื่อถือได้ของเธอ (Lackey, 2006 : 435)

¹⁰ Creationism เป็นความเชื่อทางศาสนาที่ว่าธรรมชาติและแง่มุมต่าง ๆ เช่น จักรวาล โลก ชีวิต และมนุษย์มีต้นกำเนิดจากการกระทำเหนือธรรมชาติของการทรงสร้างของพระเจ้า โดยในความหมายที่กว้างที่สุดแนวคิดนี้ได้รวมมุมมองทางศาสนาอย่างต่อเนื่องซึ่งแตกต่างกันไปในการยอมรับหรือปฏิเสธคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ เช่น ทฤษฎีวิวัฒนาการที่อธิบายกำเนิดและการพัฒนาปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

สิ่งที่กรณีตัวอย่างที่ 1 ทำให้เห็นก็คือว่า ผู้ที่ทำหน้าที่บอกเล่าประจักษ์พยานต่อเราที่ไม่น่าเชื่อถือนั้น อาจเป็นผู้ซึ่งพิสูจน์ให้เห็นว่าเขามีความน่าเชื่อถือได้ และ อาจถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ฟังได้ (Justified belief, Warranted belief) อย่างน่าเชื่อถือ แม้ว่าเขาจะไม่ได้ยึดถือพื้นฐานความเชื่อของตนเอง เพราะถึงแม้ว่า Clarissa เองจะไม่สนใจในหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีวิวัฒนาการ และไม่ได้มีความเชื่อถือว่า Homo sapiens ในยุคปัจจุบันนี้วิวัฒนาการมาจาก Homo erectus แต่เธอก็ยังยึดถือคำบอกเล่าของเธออย่างแน่วหนา (Lackey, 1999) ซึ่งในประเภทแรกตามกรณีตัวอย่างที่ 1 นี้เรียกว่า ผู้พูดไม่มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องที่พูด (ไม่เชื่อในทฤษฎีวิวัฒนาการ) แต่ยังคงถ่ายทอดข้อมูลได้อย่างน่าเชื่อถือ ดังนั้น ตัวอย่างนี้ทำให้เราได้เห็นว่า Clarissa สามารถถ่ายทอดความรู้ (Justified belief, Warranted belief) ให้กับนักเรียนของเธอเองได้ แม้ว่าเธอจะไม่สามารถครอบครองตนเองได้ (ครอบครองในเชิงความเชื่อ) ดังนั้น นี่จึงเป็นการยืนยันให้เห็นว่า TEP-N เป็นเท็จ นอกจากนี้ Lackey ยังได้ยกตัวอย่างอีกตัวอย่างหนึ่งในการโต้แย้งกับ TEP-N โดยเขาชี้ว่าการที่ใครสักคนมีหลักฐานอย่างหนักแน่นในการยืนยันความเชื่อของเขาอย่างผิด ๆ ก็ตาม แต่เขาก็ยังสามารถถ่ายทอดประจักษ์พยานต่อผู้รับฟังได้อย่างถูกต้องพิจารณาตัวอย่างที่ 2 ดังนี้

Bartholomew ได้รับการบอกเล่าอย่างไม่ถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการตรวจสอบสายตาว่า สายตาของเขานั้นดูจะมีปัญหาไม่น่าไว้วางใจเกือบทั้งหมด แต่เขาเองก็ไม่มีเหตุผลในการปฏิเสธที่จะยอมรับการวินิจฉัยนี้ ดังนั้นแม้ว่าการรายงานของผู้เชี่ยวชาญจะเป็นเท็จ แต่ Bartholomew ควรจะยอมรับการวินิจฉัยนี้จากหลักฐานที่เขาเชื่อถือทั้งหมด ซึ่งการวินิจฉัยของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสายตาจะช่วยให้ Bartholomew มีดีพิตเตอร์ที่ไม่ถูกต้องสำหรับความเชื่อเกี่ยวกับสายตาโดยส่วนใหญ่ของเขา อย่างไรก็ตามในขณะที่เขาเดินออกมาจากสำนักงานของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสายตาคนดังกล่าว Bartholomew ได้เห็นอุบัติเหตุทางรถยนต์เกิดขึ้น โดยรถยนต์ได้ชนสิ่งกีดขวาง ก่อให้เกิดความเชื่อที่จริงว่ามีอุบัติเหตุเกิดขึ้น และ

ต่อจากนั้นเขาได้รายงานสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเขาในครั้งนี้อ Iris แต่เขาไม่ได้
รายงานเกี่ยวกับการวินิจฉัยของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสายตาให้ Iris ฟัง และ
ทำให้ Iris เกิดความเชื่อที่จริงขึ้น (จากการรายงานอุบัติเหตุ-ผู้เขียน)
(Lackey, 2006 : 435)

ในกรณีตัวอย่างที่ 2 นี้ ชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าคำวินิจฉัยของผู้เชี่ยวชาญทาง
ด้านสายตาจะสามารถเอาชนะสถานะในเชิงความเชื่อ (Epistemic status) ของ
Bartholomew ซึ่งเป็นความเชื่อในเชิงการรับรู้เกี่ยวกับอุบัติเหตุของรถยนต์ แต่ทั้งนี้ Iris
ไม่มีเหตุผลที่จะสงสัยในการรับรู้หรือคำบอกเล่าเชิงปฏิบัติ (Testimonial practices)
ของ Bartholomew ด้วยเหตุนี้ แม้ว่า Bartholomew จะได้รับคำบอกเล่าเกี่ยวกับ
สายตาของเขาจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านสายตาอย่างไม่ไว้ว่างใจก็ตาม แต่ก็ไม่มีเหตุผลใน
การถ่ายทอดไปยัง Iris ผ่านทางคำบอกเล่าของเขาเอง ดังนั้นจึงเห็นว่า Bartholomew
สามารถถ่ายทอดความรู้ (Justified belief, Warranted belief) ให้กับ Iris ได้ แม้ว่าการ
ถ่ายทอดไม่ได้วางอยู่บนฐานความเชื่อของเขามีอยู่ตามหลักฐานที่ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน
สายตาบอกกับเขาว่าสายตาของเขามีปัญหาในการมองเห็น ดังนั้น แสดงให้เห็นอีกครั้งว่า
TEP-N เป็นเท็จ ดังนั้นสำหรับ Lackey การถ่ายทอดคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน A ว่า
p ไปยังผู้รับคำบอกเล่าคือ B นั้น ไม่ต้องอาศัยความเชื่อที่ A มี ก็สามารถถ่ายทอดคำบอก
เล่าของประจักษ์พยาน p ได้ ไปยัง B ได้

ผู้เขียนเห็นว่าข้อเสนอของ Lackey น่าสนใจตรงที่ว่า Lackey ไม่ได้พิจารณา
ความเชื่อที่เราเชื่อว่าประจักษ์พยานมีอยู่ในตัวเขาเอง เช่น เชื่อว่าหมอมีความรู้เกี่ยวกับ
ทางการแพทย์ เชื่อว่าพระสงฆ์มีความเชื่อเกี่ยวกับบวร สวรรค์ หรือเชื่อว่าครู
วิทยาศาสตร์มีความเชื่อที่เป็นวิทยาศาสตร์ เพราะบางครั้งประจักษ์พยานเหล่านี้แม้จะมี
ความเชื่อที่เราคิดว่าเขามีในเรื่องหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจเป็นความเชื่อที่ผิด แต่เขาก็สามารถ
ถ่ายทอดคำบอกเล่าของเขามาให้กับเราได้อย่างถูกต้องในเรื่องนั้น ๆ แน่หนอว่าเหตุการณ์
นี้เกิดขึ้นโดยทั่วไปในการถ่ายทอดคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน ตัวอย่างที่ง่ายที่สุด เช่น

ผู้ประกาศข่าวหลายคนอาจจะมีความเชื่อว่าข่าวที่ตนกำลังนำเสนอเป็นไปในทิศทางหนึ่ง แต่เขาก็พยายามนำเสนอตามหลักฐานที่เขามีในหลักการนำเสนอข่าวได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นความเชื่อของประจักษ์พยานจึงไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการถ่ายทอดหรือการส่งผ่าน คำบอกเล่าของประจักษ์พยานนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ Lackey จึงเสนอหลักการเกี่ยวกับการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานขึ้นมาใหม่เรียกว่า Reliability of the Statement-Necessity thesis (แทนด้วย RS-N) ดังนี้ (Lackey, 2006 : 437-438)

RS-N: สำหรับผู้พูด A และผู้ฟัง B ทุก ๆ คน ความเชื่อของ B ว่า p เป็นสิ่งที่รู้ได้ (Justified, Warranted) บนฐานของคำบอกเล่าของ A ว่า p ก็ต่อเมื่อ ถ้อยแถลงของ A ว่า p เป็นถ้อยแถลงที่น่าเชื่อถือ (Reliable) หรืออย่างอื่นที่นำไปสู่ความจริง (Truth)

และเพื่อที่จะให้มีความสมบูรณ์ในทางญาณวิทยา จะต้องมีการเพิ่มเติมเงื่อนไข (2) และ (3) ตามที่ปรากฏใน TEP-S ดังนั้นอย่างน้อยที่สุดข้อพิจารณาข้างต้นจะให้เรายอมรับตามหลักการที่เรียกว่า Statement View of Testimony (SVT) ดังนี้ว่า (Lackey, 2006 : 438)

SVT: สำหรับผู้พูด A และผู้ฟัง B ทุก ๆ คน ความเชื่อของ B ว่า p เป็นสิ่งที่รู้ได้ (Justified, Warranted) บนฐานของคำบอกเล่าของ A ว่า p ก็ต่อเมื่อ

- (1) ถ้อยแถลงของ A ว่า p เป็นถ้อยแถลงที่น่าเชื่อถือ (Reliable) หรืออย่างอื่นที่นำไปสู่ความจริง (Truth)
- (2) B ได้รับมาซึ่งความเชื่อว่า p บนฐานของเนื้อหาของถ้อยแถลงของ A ว่า p และ
- (3) B ไม่มีดีฟิเตอร์ที่ไม่ถูกทำลายสำหรับความเชื่อว่า p

จากการพิจารณาข้อเสนอทั้งหมดของ Lackey ทำให้เห็นว่า ประการแรกเขาชี้ให้เห็นถึงการถ่ายทอดคำบอกเล่าของประจักษ์พยานไปยังผู้ฟังหรือผู้รับข้อมูลนั้น ไม่จำเป็นต้องอ้างถึงสิ่งที่ประจักษ์พยานรายงานต่อเราเชื่อ กล่าวคือ เวลาเรารับคำบอก

เล่าของประจักษ์พยานแล้วจะตัดสินว่ามันถูกหรือไม่ นั่น ไม่เกี่ยวข้องกับความเชื่อที่ประจักษ์พยานคนนั้น ๆ มีอยู่ และประการที่สองเป็นผลมาจากประการแรกนี้ กล่าวคือ Lackey เสนอข้อเสนอนี้ขึ้นมาทดแทนโดยเปลี่ยนจากความเชื่อที่ตัวผู้ทำหน้าที่รายงานประจักษ์พยานมีอยู่ มาเป็นเชื่อในตัวถ้อยแถลง (Statement) ที่ถูกถ่ายทอดออกมาว่ามีความเป็นไปได้ที่จะน่าเชื่อถือหรือไม่น่าเชื่อถือ หรือพิจารณาว่าจะมีเหตุอื่น ๆ นำไปสู่การมีความเชื่อที่จริงหรือไม่ ซึ่งการจะตอบคำถามเหล่านี้ได้ Lackey เสนอเอาไว้ในบทความของเขาว่า จะต้องพิจารณาจากการให้เหตุผลสนับสนุนคำบอกเล่าของประจักษ์พยานตามแนวทางของลวดทอนนิยม และปฏิเสธลวดทอนนิยมนั้นเอง จากคำอธิบายเกี่ยวกับการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานนี้เอง ผู้เขียนเห็นว่ามีความน่าสนใจอย่างยิ่งที่เราจะพิจารณาว่าการส่งผ่านความรู้ของวิกิพีเดียยังได้รับข้อมูลนั้น เป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานแบบหนึ่งหรือไม่ ทั้งนี้ เพราะเราสมมติฐานเบื้องต้นของผู้เขียน คือ วิกิพีเดียสามารถส่งผ่านคำบอกเล่าโดยไม่อาศัยความเชื่อของประจักษ์พยาน หรือผู้เขียนได้ อันเนื่องมาจากว่าวิกิพีเดียไม่มีการระบุตัวตนของผู้เขียนและผู้แก้ไข

วิกิพีเดียเป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานหรือไม่

เพื่อที่จะตอบคำถามว่าวิกิพีเดียเป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานหรือไม่นั้น เราต้องเข้าใจก่อนว่าการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน คือ การรายงานประจักษ์พยานต่อผู้รับข้อมูลนั้น ๆ อย่างถูกต้อง กล่าวคือ ผู้รับข้อมูลจะต้องได้รับข้อมูลที่มีเหตุอันควรให้เชื่อว่าจริงอย่างน่าเชื่อถือ มีข้อเสนอเกี่ยวกับการรับข้อมูล และการถ่ายทอดข้อมูลของวิกิพีเดียว่า วิกิพีเดียไม่มีนัยยะของความน่าเชื่อถือในการส่งผ่านข้อมูลจากผู้พูดไปยังผู้ฟัง ในที่นี้ผู้พูดหรือผู้รายงานประจักษ์พยานก็คือวิกิพีเดีย และผู้รับข้อมูลคือตัวเราในฐานะผู้อ่านวิกิพีเดียซึ่งเป็นสารานุกรม และจากข้อเสนอเกี่ยวกับการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานของ Lackey เมื่อนำมาพิจารณากับวิกิพีเดียซึ่งมีองค์ประกอบของการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานครบถ้วน นั่นคือ มีผู้รายงานประจักษ์พยาน และผู้รับคำบอกเล่าของประจักษ์พยานพอดี โดยสำหรับ Lackey นั้น

ความเชื่อของผู้รายงานประจักษ์พยานไม่มีผลต่อการที่ผู้รับคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่จะได้รับความเชื่อที่จริงดังตัวอย่างครูสอนวิทยาศาสตร์ชาวคริสต์ และสิ่งที่มีผลโดยตรงคือ เนื้อหาที่ถูกถ่ายทอดอย่างน่าเชื่อถือนั่นเอง ซึ่งผู้เขียนจะพิจารณาทั้งสองประเด็นดังนี้

1. วิถีพิถีเป็น การส่งผ่านความรู้โดยไม่อาศัยความเชื่อของประจักษ์พยาน

การตั้งคำถามนี้ ผู้เขียนจะเริ่มต้นจากข้อเสนอของ Lackey ทั้งนี้เนื่องจากผู้เขียนมีข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่ามีความเป็นไปได้ค่อนข้างมากในการมองเห็นความสอดคล้องของข้อเสนอของ Lackey กับการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานในวิถีพิถี และเนื่องจากว่าข้อเสนอของ Lackey เกี่ยวกับการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานไม่อาศัยความเชื่อที่เป็นเบื้องหลัง (background) ของประจักษ์พยาน แต่ทั้งนี้ประจักษ์พยานก็สามารถที่จะถ่ายทอดเรื่องราวหนึ่ง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ดูเหมือนว่าเมื่อกลับไปพิจารณาวิถีพิถีจะทำให้ พบว่า วิถีพิถีไม่สามารถระบุได้เช่นกันว่าความเชื่อของประจักษ์พยานคืออะไร แต่วิถีพิถีก็มีนัยของการถ่ายทอดที่นำไปสู่การได้รับความรู้ที่ถูกต้องได้ (Frost-Arnold, 2014) ซึ่งการที่วิถีพิถีถ่ายทอดความรู้ได้อย่างถูกต้องนั้น ผู้เขียนขอยกตัวอย่าง เช่น ในงานศึกษาของ Tomaszewski และ Karen (2016) ได้อธิบายเอาไว้ว่า การอ้างอิงถึงวิถีพิถีพบมากในวารสารที่มีค่า impact ของวารสารสูง และพบการอ้างอิงในบทความที่ผลิตโดยนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง เมื่อนักวิชาการเหล่านี้อ้างอิงถึงวิถีพิถี พวกเขายืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในวิถีพิถีด้วย นี่เองที่ถือว่าการที่ประจักษ์พยานมีความไม่น่าไว้วางใจเกี่ยวกับความเชื่อที่มีอยู่ แต่ก็สามารถถ่ายทอดคำบอกเล่าของประจักษ์พยานได้อย่างถูกต้อง โดยความถูกต้องนี้ถูกรับรองโดยกระบวนการของวารสารวิชาการที่น่าเชื่อถือ ซึ่งถ้าเรายอมรับเช่นนี้ เราก็สามารถที่จะยอมรับได้ว่าวิถีพิถีเป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่เป็นไปตามแนวทางของ Lackey นั่นคือ ไม่อาศัยความเชื่อที่ประจักษ์พยานมีอยู่ แต่ประจักษ์พยานก็ถ่ายทอดเรื่องราวหนึ่ง ๆ ได้อย่างถูกต้อง แต่ตัวอย่างที่ Lackey ให้ไว้มีข้อจำกัดมากพอสมควร กล่าวคือ ประจักษ์พยานที่เป็นครู ซึ่งจำเป็นที่จะต้องทำหน้าที่ในการถ่ายทอดคำบอกเล่าของประจักษ์พยานให้กับเด็กนักเรียนอย่างถูกต้องอยู่แล้ว แม้ว่าคำ

บอกเล่าในเรื่องที่เขาหรือเธอเป็นผู้สอนจะขัดแย้งกับความเชื่อที่มีอยู่ เขาหรือเธอก็จำเป็นที่จะต้องวางเอาความเชื่อที่มีอยู่นั้นลงไปก่อน เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวที่เขาสอนให้ถูกส่งไปยังผู้ฟังซึ่งเป็นนักเรียน

กรณีตัวอย่างที่ Lackey ยกขึ้นมานี้ แม้ว่าเราอาจจะนำไปให้เหตุผลสนับสนุนวิกิพีเดียในฐานะที่เป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานได้ก็ตาม แต่การสรุปเช่นนั้นเป็นการสรุปที่ผู้เขียนเห็นว่ายังขาดการพิจารณาให้รอบคอบ เพราะกรณีตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานอยู่ 2 ประการ นั่นคือ 1) ความใกล้ชิดของประจักษ์พยานกับผู้รับฟัง และ 2) พันธะต่อหน้าที่ของประจักษ์พยานต่อการถ่ายทอดคำบอกเล่าต่อผู้ฟัง

สำหรับในเรื่องของความใกล้ชิดของประจักษ์พยานกับผู้ฟังนั้น เมื่อพิจารณากับวิกิพีเดียเราจะเห็นได้ว่าวิกิพีเดียในฐานะของการเป็นประจักษ์พยานไม่ได้มีความใกล้ชิดกับผู้รับข้อมูล แต่ผู้ใช้งานวิกิพีเดียเข้าไปปรึกษาวิกิพีเดียในฐานะสารานุกรมที่สะดวก และใช้งานได้ง่าย ซึ่งความใกล้ชิดในความหมายนี้ คือ การที่ประจักษ์พยานกับผู้รับฟังรู้จักหน้าตา (Face-to-Face) มีความไว้วางใจต่อกัน และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ทำให้ประจักษ์พยานสร้างความไว้วางใจต่อผู้รับฟังอย่างน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูกับนักเรียนที่มีความใกล้ชิดกันความสัมพันธ์ทางหน้าที่ซึ่งส่งผลต่อการที่นักเรียนจะต้องได้รับความรู้ซึ่งมีความน่าเชื่อถือเป็นอย่างยิ่ง แต่วิกิพีเดียไม่ได้มีความใกล้ชิดในเรื่องความสัมพันธ์กันดังกล่าวนี้ อาจมีข้อโต้แย้งว่าวิกิพีเดียเป็นพื้นที่ที่เปิดให้ผู้ใช้งานแสดงความคิดเห็น และปรับเปลี่ยนแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงอยู่เสมอ ดังนั้น จึงน่าจะแสดงถึงความใกล้ชิดระหว่างองค์ประกอบของการถ่ายทอดคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่จะทำให้ผู้รับคำบอกเล่าได้รับข้อมูลซึ่งนำไปสู่การมีความรู้ที่ถูกต้องได้ แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่ใช่วิธีการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานตามที่ Lackey เสนอไว้อยู่ดีเพราะการทำงานเป็นกลุ่มที่ร่วมถกเถียงกัน ไม่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องความใกล้ชิดระหว่างประจักษ์พยานกับผู้ฟังโดยตรง เนื่องจากผู้ฟังหรือผู้รับข้อมูลในกรณีของวิกิพีเดียหลายคนไม่สนใจที่จะพิจารณาข้อมูลผ่านการถกเถียงในหน้าสนทนา หากแต่สนใจตัวข้อมูลแทน

ด้วยเหตุนี้การรับคำบอกเล่าของประจักษ์พยานโดยไม่สนใจความเชื่อของประจักษ์พยานที่มีอยู่ตามที่ Lackey เสนอ จึงใช้ไม่ได้ในกรณีของวิกิพีเดีย จริงอยู่แม้ว่าวิกิพีเดียเป็นสารานุกรมที่ไม่อาจระบุถึงความเชื่อของประจักษ์พยานได้ก็ตาม แต่ผู้เขียนก็แสดงให้เห็นว่าวิกิพีเดียขาดองค์ประกอบเรื่องความใกล้ชิดของประจักษ์พยานกับผู้รับข้อมูล

นอกจากนี้ผู้เขียนยังเห็นว่า ตัวอย่างที่ Lackey ให้อธิบายในการอธิบายว่าความเชื่อของประจักษ์พยานไม่มีผลต่อการได้รับความรู้ของผู้ฟังนั้น ยังมีข้อสำคัญอีกอย่างหนึ่งนั่นคือ พันธะต่อหน้าที่ของประจักษ์พยานที่มีต่อการถ่ายทอดคำบอกเล่าต่อผู้ฟัง กล่าวคือ ครูมีหน้าที่สำคัญที่จะต้องถ่ายทอดความรู้ต่อนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น แม้ว่าครูจะมีความเชื่อว่ามนุษย์ไม่ได้มาจากการวิวัฒนาการของทฤษฎีวิวัฒนาการ แต่มนุษย์มาจากการสร้างขึ้นโดยพระเจ้าหรือสิ่งเหนือธรรมชาติก็ตาม แต่ครูก็ต้องถ่ายทอดสิ่งที่หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ให้ไว้สำหรับการสอนวิทยาศาสตร์ พันธะหน้าที่ของครูจึงเป็นตัวกำหนดอย่างชัดเจนในการส่งคำบอกเล่าของประจักษ์พยานจากครูไปหานักเรียนได้อย่างถูกต้อง แม้ว่าความเชื่อของครูจะไม่ถูกต้องตามหลักของวิทยาศาสตร์ก็ตาม เมื่อพิจารณาวิกิพีเดียเราจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องถามเช่นกันว่า วิกิพีเดียที่ไม่ได้อาศัยความเชื่อของประจักษ์พยานที่มีอยู่ในการถ่ายทอดคำบอกเล่า นั้น มีพันธะหน้าที่สำคัญในการถ่ายทอดคำบอกเล่าหรือไม่ ? คำตอบที่ควรจะเป็นตามที่เรานำมาพิจารณาได้ก็คือว่า วิกิพีเดียมีพันธะหน้าที่สำคัญในการถ่ายทอดคำบอกเล่าจริง ๆ ทั้งนี้ เพราะว่าวิกิพีเดียเป็นสารานุกรม ซึ่งหน้าที่สำคัญของการเป็นสารานุกรมอยู่ที่พันธะหน้าที่ที่จะต้องทำให้ผู้ได้รับความรู้จากสารานุกรมได้รับความรู้อย่างถูกต้อง (Fallis, 2008) ซึ่งวิกิพีเดียเองตระหนักถึงข้อสำคัญตรงนี้ คำถามที่จะตามมา คือ การทราบว่าคุณประจักษ์พยานมีพันธะหน้าที่สำคัญต่อการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานไปยังผู้รับ ให้ได้รับคำบอกเล่าของประจักษ์พยานได้อย่างถูกต้องนั้น เป็นเหตุผลเพียงพอสำหรับการให้เหตุผลสนับสนุนวิกิพีเดียหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่าเรายังสามารถยอมรับข้อเสนอนี้มาใช้กับวิกิพีเดียได้ เพราะสิ่งสำคัญ คือ เป้าหมายเชิงความเชื่อ (Epistemic goal) ที่ประจักษ์พยานต้องการที่จะทำให้เกิด นั่นคือ วิกิพีเดียมีพันธะหน้าที่ต่อการรายงานข้อเท็จจริงที่น่าไปสู่ความเชื่อที่จริงในเรื่องนั้น ๆ จริงอยู่ว่าวิกิพีเดียเต็มไปด้วย

ด้วยข้อกังวลมากมาย โดยเฉพาะการที่มีผู้เข้ามาพยายามทำให้เนื้อหาของวิกิพีเดียถูกเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจจะนำไปสู่การมีความเชื่อที่แท้จกได้ แต่ทั้งนี้ก็มีการทดลองโดยนักวิจัยได้ทำการใส่ข้อมูลที่ผิดพลาดลงไปในวิกิพีเดีย และดูว่าผ่านไปเวลานานเท่าใด ข้อมูลดังกล่าวถึงจะถูกแก้กลับมาให้ถูกต้อง (Read, 2006) ซึ่งจากการศึกษาดังกล่าวพบว่า เมื่อใส่ข้อมูลที่ผิดพลาดไปเพียงไม่กี่นาทีก็ถูกแก้กลับมาให้ถูกต้อง ด้วยเหตุนี้ แม้ว่าวิกิพีเดียจะมีความกังวลมากมายก็ตาม แต่วิกิพีเดียยังมีการทำตามพันธะหน้าที่นั้นอยู่ คือการกระทำที่ตระหนักว่าผู้รับข้อมูลจะได้รับความรู้ที่นำไปสู่การมีความเชื่อที่จริง และผู้เขียนเห็นว่าการมีความเชื่อที่จริงต่อข้อความบนฐานของการได้รับมาจากประจักษ์พยานที่มีพันธะหน้าที่สำคัญต่อการถ่ายทอดคำบอกเล่า นั้นมีความสำคัญมากกว่าความใกล้ชิดระหว่างประจักษ์พยานกับผู้รับฟังประจักษ์พยาน

จากการพิจารณาว่าวิกิพีเดียเป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานตามแนวทางของ Lackey หรือไม่ โดยคำถามนี้สนใจข้อโต้แย้งที่ Lackey สร้างขึ้นแย้งกับ TEP-N ซึ่งสมมติฐานเบื้องต้น คือ วิกิพีเดียน่าจะเป็นไปได้ในการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานตามแนวทางของ Lackey นั่นคือ ไม่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของผู้รายงานประจักษ์พยาน แต่ก็สามารถถ่ายทอดคำบอกเล่าของประจักษ์พยานได้อย่างถูกต้อง ดังตัวอย่างครูสอนวิทยาศาสตร์ชาวคริสต์ แต่ผู้เขียนเห็นว่า ตัวอย่างที่ Lackey ให้ไว้มีข้อจำกัดอยู่ นั่นคือ จะต้องพิจารณาความใกล้ชิดระหว่างประจักษ์พยานกับผู้ฟัง และพิจารณาพันธะหน้าที่ที่ประจักษ์พยานมีต่อผู้ฟังในการส่งผ่านคำบอกเล่า จากการพิจารณาลักษณะสำคัญสองประการนี้ทำให้เห็นว่า วิกิพีเดียในฐานะประจักษ์พยานไม่มีความใกล้ชิดกับผู้ฟัง แต่วิกิพีเดียก็มีพันธะหน้าที่ที่จะต้องถ่ายทอดคำบอกเล่าของประจักษ์พยานให้ถูกต้องต่อผู้รับข้อมูล ผู้เขียนจะให้เหตุผลสนับสนุนข้อสรุปนี้ โดยชี้ให้เห็นว่าการมีพันธะหน้าที่ในการถ่ายทอดคำบอกเล่าของประจักษ์พยานมีความสำคัญมากกว่าความใกล้ชิดของประจักษ์พยานกับผู้รับฟัง

โดยทั่วไปแล้วการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานจากผู้ที่ทำหน้าที่รายงานประจักษ์พยานไปยังผู้รับคำบอกเล่า นั้นไม่จำเป็นต้องอาศัยความใกล้ชิดระหว่าง

ประจักษ์พยานกับผู้ฟัง เหตุที่ไม่จำเป็นนั้นก็เพราะว่าในบางครั้งเวลาที่เรารับคำบอกเล่าของประจักษ์พยานจากใครคนหนึ่ง เช่น ศาสตราจารย์ ดร. ดี เป็นศาสตราจารย์ทางด้านปรัชญาเขียนหนังสือเล่มหนึ่งเกี่ยวกับปรัชญาภาษาที่สามารถอ่านได้ทั่วไป นายเอ็ม ซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศที่ไม่ได้อยู่ในประเทศเดียวกับศาสตราจารย์ ดร. ดี ก็ซื้อหนังสือปรัชญาภาษาเล่มดังกล่าวมาอ่าน ปรากฏว่า นายเอ็มได้รับความเชื่อที่มีเหตุอันควรให้เชื่อว่าเป็นความเชื่อที่จริง แม้ว่านายเอ็มกับศาสตราจารย์ ดร. ดี ไม่มีความใกล้ชิดกันในการถ่ายทอดคำบอกเล่าของประจักษ์พยานตามตัวอย่างที่ Lackey ยกขึ้นมาเลยก็ตาม แต่สิ่งที่เห็นชัดเจน คือ ศาสตราจารย์ ดร. ดี ซึ่งเป็นนักปรัชญามีพันธะต่อหน้าที่ในการส่งผ่านคำบอกเล่าไปยังนายเอ็ม และคนอื่น ๆ ให้ได้รับคำบอกเล่าที่ถูกต้อง ด้วยเหตุนี้ในการพิจารณาว่าการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานจะเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ในทางญาณวิทยาหรือไม่ ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องพิจารณาว่าประจักษ์พยานคนนั้นมีพันธะต่อหน้าที่ในการส่งผ่านการบอกเล่านั้นหรือไม่ ซึ่งการมีพันธะหน้าที่ในการส่งผ่านคำบอกเล่านั้นไม่ใช่จะพิจารณาเฉพาะว่าใครคนใดคนหนึ่ง เช่น ครู อาจารย์ หรือ ศาสตราจารย์ทางด้านปรัชญาเท่านั้น แต่ถึงแม้ว่าเราไม่รู้ว่าใครก็ตามที่เขียนหนังสือเล่มนั้นเราก็จะพิจารณาจากเงื่อนไขอื่น ๆ เช่น กระบวนการในการผลิตหนังสือ สารานุกรม หรือวารสารวิชาการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าคำบอกเล่าของประจักษ์พยานนั้นถูกส่งผ่านไปยังผู้ฟังอย่างน่าเชื่อถือ เพราะพันธะหน้าที่ของสิ่งเหล่านี้คือส่งข้อมูลซึ่งจะทำให้ผู้รับข้อมูลได้มีความเชื่อที่จริงหรือนำไปสู่การมีความเชื่อที่จริง ในกรณีเดียวกันกับวิกิพีเดียซึ่งเป็นสารานุกรม วิกิพีเดียยอมรับระบอบความสำคัญในข้อนี้อย่างจริงจังในการส่งผ่านข้อมูลไปยังผู้อ่านวิกิพีเดีย เพราะสารานุกรมเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อในเชิงความเชื่อต่อผู้ที่ได้รับข้อมูลแน่นอน ดังนั้น สำหรับผู้เขียนการถ่ายทอดข้อมูลในวิกิพีเดียจึงเป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานจากวิกิพีเดียซึ่งทำหน้าที่ประจักษ์พยานไปยังผู้รับข้อมูลได้ เพราะมีพันธะหน้าที่สำคัญในการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน แม้เราจะไม่ทราบว่าการเชื่อของประจักษ์พยานนั้นเป็นความเชื่ออย่างไร และเนื่องจากวิกิพีเดียเป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน มันจึงนำไปสู่

คำถามต่อไป คือ วิกิพีเดียเป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่น่าเชื่อถือหรือมีเหตุอันควรให้เชื่อหรือไม่ ผู้เขียนจะพิจารณาในประเด็นที่ 2 ดังต่อไปนี้

2. วิกิพีเดียเป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่น่าเชื่อถือ หรือมีเหตุอันควรให้เชื่อ

เนื่องจากในประเด็นที่ผ่านมาผู้เขียนได้แสดงให้เห็นแล้วว่าวิกิพีเดียเป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานโดยมิได้อาศัยความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อที่ประจักษ์พยานมีอยู่ กับการได้รับความเชื่อที่นำไปสู่ความเชื่อที่จริงของผู้รับข้อมูล ในส่วนนี้ผู้เขียนจะพิจารณาต่อไปว่าการส่งผ่านคำบอกเล่าดังกล่าวนั้น ตัวคำบอกเล่ามีความน่าเชื่อถือ หรือมีเหตุอันควรให้เชื่อที่จะนำไปสู่การมีความเชื่อที่จริงของผู้ได้รับข้อมูลหรือไม่ โดยการพิจารณาคำถามนี้มาจากข้อเสนอของ Lackey (2006) ที่ชื่อว่า Reliability of the Statement-Necessity thesis (RS-N) เหตุที่ผู้เขียนนำเอาข้อเสนอดังกล่าวมาใช้พิจารณากับวิกิพีเดีย เพราะข้อเสนอนี้ไม่ได้สนใจว่าประจักษ์พยานที่ถ่ายทอดข้อมูลนั้นเป็นใคร และมีความเชื่อเช่นใด ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้สามารถเทียบได้กับกรณีของวิกิพีเดียในฐานะประจักษ์พยาน และเมื่อไม่ได้พิจารณาทั้งความเชื่อและตัวตน แต่ Lackey ให้ความสำคัญกับถ้อยแถลงของคำบอกเล่า นั้น ๆ (Statement of Testimony) ซึ่งต้องเป็นคำบอกเล่าที่น่าเชื่อถือ หรือมีเหตุอันควรให้เชื่อที่นำไปสู่การมีความเชื่อที่จริง แน่่อนว่าการมีความน่าเชื่อถือในตัวคำบอกเล่า นั้นย่อมส่งผลทางบวกต่อผลกระทบในเชิงความเชื่อที่จะตามมา และทำให้ผู้ได้รับคำบอกเล่า นั้นมีเหตุผลสนับสนุน หรือมีเหตุอันควรให้เชื่อ (Justified Belief) ในข้อมูลนั้น ๆ ดังนั้นการถามคำถามว่าวิกิพีเดียเป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่น่าเชื่อถือหรือมีเหตุอันควรให้เชื่อหรือไม่? จึงเป็นคำถามที่มีความสำคัญในเชิงความเชื่อ

เมื่อถามหาความน่าเชื่อถือ เราอาจย้อนกลับไปสู่ประเด็นเริ่มต้นที่ Fallis (2008) อภิปรายไว้ในบทความของเขาที่ชื่อว่า “Toward an Epistemology of Wikipedia” สำหรับ Fallis แล้วนั้นเขาเห็นว่าวิกิพีเดียทำให้เกิดความกังวลต่อความน่าเชื่อถือ 3 ประการด้วยกัน ประการแรก คือ ผู้ใช้วิกิพีเดียไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ จึงอาจจะทำ

ให้ข้อมูลในวิกิพีเดียถูกเพิ่มเข้ามา หรือลบออกไปอย่างผิด ๆ นอกจากนั้นยังอาจอนุมานได้ว่าวิกิพีเดียต่อต้านผู้เชี่ยวชาญ กล่าวคือ หากผู้เชี่ยวชาญเข้ามาเขียนวิกิพีเดียแล้วนั้น ก็เป็นไปได้ว่าสิ่งที่คุณผู้เชี่ยวชาญเขียนอาจถูกลบ หรือทำให้บิดเบือนไปได้ ดังนั้น วิกิพีเดียจึงเป็นสารานุกรมที่ไม่มีผู้เชี่ยวชาญร่วมสร้างข้อมูล ประการที่สอง Fallis เห็นว่าวิกิพีเดียเต็มไปด้วยข้อมูลที่ถูกลบ และข้อมูลที่ผิดพลาดอย่างไม่ได้ตั้งใจ และประการที่สามก็คือ วิกิพีเดียเต็มไปด้วยข้อเสนอที่เหลวไหล กล่าวคือ ดูเหมือนจะมีประโยชน์ในด้านผลลัพธ์บางอย่างที่ใครบางคนต้องการ แต่ไม่ได้นำไปสู่การมีความเชื่อที่จริงแต่อย่างใด ทั้งสามประการนี้เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่น่าเชื่อถือต่อข้อมูลในวิกิพีเดียเป็นอย่างยิ่ง

อาจเป็นไปได้ว่าข้อเสนอของ Fallis จะเป็นจริงมากพอสมควร เพราะมีข้อเสนออื่น ๆ ที่เห็นด้วยกับเขาเป็นอย่างมาก กล่าวคือ แม้วิกิพีเดียจะเป็นชุมชนทางความรู้ แต่ก็ยังเป็นชุมชนทางความรู้ที่มีข้อบกพร่อง (Roberts & Peters, 2011) กระนั้นก็ตามดูเหมือนว่าวิกิพีเดียเองก็พยายามที่จะสร้างความน่าเชื่อถือในข้อความที่ปรากฏใน วิกิพีเดีย อย่างเช่น ในบทความของ Black (2008) ที่ชื่อว่า “Wikipedia and academic peer review: Wikipedia as a recognised medium for scholarly publication?” โดย Black เห็นว่า แม้นักวิชาการจะมองวิกิพีเดียไปในทิศทางที่ไม่น่าเชื่อถือ แต่นักวิชาการเหล่านั้นมักจะมองข้ามความสามารถของวิกิพีเดียในการไกล่เกลี่ยการสนทนาที่มีมุมมองที่แตกต่างกันของผู้ใช้งานวิกิพีเดียในเรื่องหนึ่ง ๆ ซึ่งวิกิพีเดียเองได้อาศัยการไกล่เกลี่ยความแตกต่างเหล่านี้เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริง โดยมีความสามารถแปลงข้อมูลที่มีความขุ่นมัว (Opaque Information) ให้เป็นข้อมูลที่โปร่งใสและเป็นประโยชน์และน่าเชื่อถือได้ในระยะเวลาอันสั้น เพราะข้อมูลที่ผิดพลาดในวิกิพีเดียจะถูกแก้ไขกลับมาให้ถูกต้องในไม่ช้าที่ ความสามารถในการแปลงข้อมูลดังกล่าว และความสามารถในการส่งเสริมการสนทนาระหว่างผู้ใช้งานที่มีความแตกต่างกันนั้น ทำให้วิกิพีเดียมีข้อได้เปรียบมากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เป็นลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์แบบดั้งเดิม

ผู้เขียนเห็นว่าแม้จะมีการโต้ตอบกันระหว่างกลุ่มที่พยายามอธิบายว่าวิกิพีเดียมีความน่าเชื่อถือกับกลุ่มที่เห็นว่าวิกิพีเดียมีความไม่น่าเชื่อถือก็ตาม แต่กลุ่มที่พยายาม

อธิบายว่าวิกิพีเดียที่น่าเชื่อถือ อย่างเช่น ข้อเสนอของ Black ที่ผู้เขียนยกมาข้างต้นก็ยังไม่แสดงให้เห็นว่าวิกิพีเดียจะมีความน่าเชื่อถือจริง ๆ โดยสามารถก้าวข้ามปัญหาทั้งสามประการเกี่ยวกับความกังวลของความน่าเชื่อถือตามข้อเสนอของ Fallis ได้เลย แต่ในความเป็นจริงแล้วเราไม่สามารถที่จะบอกได้อย่างแข็งขันว่าวิกิพีเดียจะมีความไม่น่าเชื่อถือไปเสียหมด แม้จะมีความกังวลซึ่งก่อให้เกิดความไม่น่าเชื่อถือก็ตาม ในอีกทางหนึ่ง วิกิพีเดียยังมีความน่าเชื่อถืออยู่ ซึ่งผู้เขียนจะแสดงให้เห็นต่อไป

เมื่อเรากล่าวถึงความน่าเชื่อถือ ผู้เขียนเห็นว่าความน่าเชื่อถือนี้นจะต้องพิจารณาในมุมมองของความน่าเชื่อถือของคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน เพราะคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่น่าเชื่อถือจะทำให้ผู้รับคำบอกเล่านั้น ๆ ได้รับคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่มีเหตุอันควรให้เชื่อ และดังนั้น คำถาม คือ วิกิพีเดียเป็นสารานุกรมที่มีความน่าเชื่อถือหรือไม่ ? ผู้เขียนเห็นว่าเราไม่อาจตอบได้อย่างแม่นยำตรงที่สุดว่าวิกิพีเดียมีความน่าเชื่อถือ แต่เราสามารถตอบได้เป็นระดับของความน่าเชื่อถือ ผู้เขียนเห็นว่าความน่าเชื่อถือมีระดับที่ต่างกันมากมาย การที่เรามีความเชื่อถือในคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่เป็นนักวิทยาศาสตร์ เพราะว่าเราอาจเชื่อถือในกระบวนการค้นคว้าของนักวิทยาศาสตร์ หรือเราอาจจะเชื่อในอำนาจเชิงความเชื่อ (Epistemic Authority) ของนักวิทยาศาสตร์คนนั้น ๆ แต่ความน่าเชื่อถือของวิกิพีเดียไม่ได้พิจารณาถึงอำนาจในเชิงความเชื่อ เพราะเราไม่สามารถระบุผู้เขียนวิกิพีเดียได้ คำถามที่ตามมา คือ แล้ววิกิพีเดียมีกระบวนการสร้างเนื้อหาที่มีความน่าเชื่อถือหรือไม่ ? นี่เองที่จะต้องทำให้เราแยกระดับของความน่าเชื่อถืออย่างชัดเจนก่อน เพราะวิกิพีเดียเป็นสารานุกรม ดังนั้น การเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือกับการสร้างเนื้อหาแบบกลุ่มทางวิทยาศาสตร์ หรือกลุ่มวิจัยจึงเป็นไปได้¹¹ แต่ความเป็นไปได้ คือ จะต้องเปรียบเทียบวิกิพีเดียกับสารานุกรมอื่น ๆ เท่านั้น นี่คือระดับในความหมายที่ผู้เขียนหมายถึง

¹¹ มีนักปรัชญาหรือนักวิชาการหลายคนพยายามที่จะนำเอาวิกิพีเดียไปเปรียบเทียบกับกระบวนการสร้างความรู้อื่น ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือแตกต่างกัน แต่ไม่ได้พิจารณาว่าทั้งสองระบบที่กำลังเปรียบเทียบอยู่นั้น มีเป้าหมายของการสร้างและเผยแพร่ที่ไม่ค่อยจะเหมือนกันเท่าใดนัก เช่น การเปรียบเทียบกระบวนการ

แม้ว่า เราจะไม่อาจเชื่อถือได้ว่ามีผู้เชี่ยวชาญมาเขียนวิกิพีเดียหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่อย่างน้อยที่สุดกระบวนการในการผลิตบทความในวิกิพีเดียยังเป็นการตรวจสอบร่วมกันผ่านหน้าสนทนา และอาจมีผู้เชี่ยวชาญเข้ามาเขียนวิกิพีเดียก็ได้ซึ่งเราก็ไม่อาจแน่ใจว่ามีจริงหรือไม่ แต่ผู้เขียนเห็นว่าผู้เชี่ยวชาญในวิกิพีเดียไม่ได้มีความสำคัญมากนัก ดังนั้นการมีผู้เชี่ยวชาญ หรือไม่มีจึงไม่ได้ส่งผลต่อการมีความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ เพราะว่าวิกิพีเดียเป็นสารานุกรมเสรีออนไลน์ที่ให้ความรู้พื้นฐานทั่วไป มิใช่เผยแพร่ผลการวิจัยที่ค้นคว้าโดยชุมชนชาววิกิพีเดียเอง ดังนั้น ความน่าเชื่อถือของวิกิพีเดียจะต้องมองระดับของการเป็นข้อความพื้นฐานสำหรับให้ความรู้เบื้องต้นเหมือนสารานุกรมทั่วไปที่ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญเป็นคนเขียนเสียเอง หากแต่เป็นใครสักคนที่อาจได้รับความเชื่อหนึ่ง ๆ มาจากผู้เชี่ยวชาญก็ได้ หรือมาจากแหล่งความรู้ซึ่งเขารับมาก็ได้ ซึ่งอาจเป็นแหล่งความรู้ที่น่าเชื่อถือ ส่วนประเด็นข้อมูลที่ผิดพลาดนั้น ผู้เขียนเห็นว่าอย่างน้อยที่สุดเมื่อเราเปรียบเทียบกับสารานุกรมอื่น ๆ วิกิพีเดียมีความรวดเร็วมากกว่าสารานุกรมอื่น ๆ ที่จะแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาดมาเป็นข้อมูลที่ถูกต้องได้รวดเร็วมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับคำอธิบายของ Sanger (2009) ที่ว่า “บทความวิกิพีเดียไม่ได้เลวร้ายจริง ๆ ดังนั้นเนื้อหาทั้งหมดนี้มีประโยชน์มากในฐานะสารานุกรมข้อมูลทั่วไป”

ด้วยเหตุนี้แม้วิกิพีเดียจะมีความกังวลต่อความน่าเชื่อถือ ก็ไม่อาจทำให้เราปฏิเสธเสียทีเดียวว่าเราควรทิ้งวิกิพีเดียไปเลย ผู้เขียนเห็นว่าวิกิพีเดียพอที่จะมีความน่าเชื่อถืออยู่ เพราะวิกิพีเดียเปิดโอกาสให้คนหลายคนเข้าไปมีส่วนร่วม แน่แน่นอนว่าอาจเป็นไปได้ว่ามีคนจงใจใส่ข้อมูลที่ผิดพลาดลงไป แต่ผู้เขียนเห็นว่าอย่างน้อยที่สุดก็ต้องมีใครสักคนที่จะเร่งรีบในการเปลี่ยนแปลงข้อมูลนั้นให้กลับมาถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเราเชื่อว่าวิกิพีเดียเต็มไปด้วยผู้สร้างข้อมูลมาเป็นกลุ่มเราก็อยมมีเหตุผลสนับสนุนว่าในกลุ่มนั้นจะต้องมีใครสักคนแก้ไขข้อมูลที่ดูจะผิดพลาดนั้นแน่นอน ดังนั้น การสร้างข้อมูลใน

สร้างความรู้ของวิกิพีเดียกับวิทยาศาสตร์ ในบทความของ K. Brad Wray (2009) เรื่อง The Epistemic Cultures of Science and Wikipedia: A Comparison ในบทความนี้เสนอว่าวิกิพีเดียไม่มีความน่าเชื่อถือเท่ากับวิทยาศาสตร์

วิกิพีเดียจึงมีเหตุอันควรให้เชื่อว่าเป็นการสร้างข้อมูลที่น่าเชื่อถือเมื่อเทียบกับสารานุกรมแบบดั้งเดิม ดังนั้น ข้อสรุปของผู้เขียนจากที่ได้อภิปรายมา คือ วิกิพีเดียเป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่น่าเชื่อถือ ตามข้อเสนอ RS-N ของ Lackey (2006) ที่ว่าสำหรับผู้พูด A และผู้ฟัง B ทุก ๆ คน, ความเชื่อของ B ว่า p เป็นสิ่งที่ถูกรู้ (Justified, Warranted) บนฐานของคำบอกเล่าของ A ว่า p ก็ต่อเมื่อ ถ้อยแถลงของ A ว่า p เป็นถ้อยแถลงที่น่าเชื่อถือ (Reliable) หรืออย่างอื่นที่นำไปสู่ความจริง (truth)

บทสรุป

จากทั้งสองประเด็นที่พิจารณามาข้างต้น จึงเพียงพอที่จะตอบคำถามที่ว่า “วิกิพีเดียเป็นการส่งผ่านความรู้ตามแนวทางของคำบอกเล่าของประจักษ์พยานหรือไม่” โดยประเด็นที่หนึ่งผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าการพิจารณาการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานที่ผ่านมาไม่เพียงพอต่อการให้เหตุผลสนับสนุนการส่งผ่านคำบอกเล่าในกรณีของวิกิพีเดีย ทั้งนี้ ก็เพราะว่าข้อเสนอที่ผ่านมาให้มีความสำคัญกับความเชื่อที่ประจักษ์พยานคนนั้น ๆ มีอยู่ กล่าวคือ การที่จะบอกได้ว่าผู้รับคำบอกเล่าของประจักษ์พยานจะได้รับคำบอกเล่าที่มีเหตุอันควรให้เชื่อหรือไม่นั้น ให้อธิบายว่าคำบอกเล่าของประจักษ์พยานนั้นวางอยู่บนฐานความเชื่อที่สื่อถึงถ้อยแถลงที่ถ่ายทอดออกมาหรือไม่ อย่างไรก็ตามนักปรัชญาอย่าง Jennifer Lackey กลับเห็นว่า เกณฑ์ดังกล่าวมีปัญหาเขาจึงให้ตัวอย่างแย้งต่อเกณฑ์ดังกล่าว โดยตัวอย่างที่ Lackey ให้นั้นทำให้เราสามารถปฏิเสธการพิจารณาความเชื่อที่ประจักษ์พยานคนนั้น ๆ มีอยู่ได้เลย ผู้เขียนจึงเห็นว่าเราสามารถให้เหตุผลสนับสนุนวิกิพีเดียในฐานะที่เป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานได้ตามตัวอย่างที่ Lackey ยกตัวอย่างแย้ง แต่ปัญหาคืออาจมีข้อโต้แย้งได้ว่าตัวอย่างที่ Lackey ให้นี้มีข้อจำกัดในการนำไปใช้ 2 ประการคือความใกล้ชิดและพันธะหน้าที่ของผู้เป็นประจักษ์พยานกับผู้รับคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน ซึ่งดูเหมือนว่าจะไม่พบในวิกิพีเดีย ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าวิกิพีเดียไม่มีความใกล้ชิดในกระบวนการสื่อสารระหว่างประจักษ์พยานกับผู้รับคำบอกเล่าของประจักษ์พยาน แต่วิกิพีเดียมีพันธะต่อหน้าที่ในการส่งผ่านคำบอกเล่า

ของประจักษ์พยานจึงทำให้เราสามารถกล่าวได้ว่า วิกีพีเดียเป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์ได้โดยไม่อาศัยความเชื่อที่ประจักษ์พยานคนนั้น ๆ มีอยู่ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงนำมาสู่ประเด็นที่สองคือแล้วเราจะอาศัยเอาอะไรเป็นเกณฑ์ในการบอกได้ว่าประจักษ์พยานคนนั้น ๆ ถ่ายทอดคำบอกเล่าไปยังผู้ฟังได้ หรือพูดอีกนัยหนึ่งก็คือวิกีพีเดียจะเชื่อมั่นได้อย่างไรว่า วิกีพีเดียส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานไปยังผู้รับข้อมูลได้อย่างถูกต้อง Lackey เสนอว่า การส่งผ่านคำบอกเล่านั้นไม่จำเป็นต้องพิจารณาความเชื่อของประจักษ์พยานที่อยู่ แต่จะต้องพิจารณาจากถ้อยแถลงของคำบอกเล่าว่าถ้อยแถลงนั้นมีความน่าเชื่อถือหรือมีปัจจัยอื่น ๆ ที่จะนำไปสู่ความเชื่อที่จริงหรือไม่ ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าแม้วิกีพีเดียจะมีความกังวลเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือ แต่ท้ายที่สุดแล้วเราก็ไม่อาจปฏิเสธวิกีพีเดียว่าไม่น่าเชื่อถือ ด้วยเหตุที่ว่าวิกีพีเดียมีกระบวนการสร้างความรู้ที่น่าเชื่อถือเมื่อเปรียบเทียบกับการสร้างความรู้กับสารานุกรมอื่น ๆ

ข้อสังเกตเพิ่มเติมที่น่าสนใจ คือ ถ้าหากวิกีพีเดียเป็นการส่งผ่านคำบอกเล่าของประจักษ์พยานในฐานะของความรู้บนสารานุกรมแล้วนั้น ผู้เขียนเห็นว่าประเด็นสำคัญที่เราจะนำไปศึกษาต่อในเชิงวิชาการ คือ การมีคุณลักษณะสำคัญของปัจเจกบุคคล (Virtue Epistemology) นำไปสู่การได้รับความรู้ที่ถูกต้องในสารานุกรมเสรีออนไลน์วิกีพีเดีย หรือสารานุกรมอื่น ๆ หรือไม่ เนื่องจากว่าวิกีพีเดียเองไม่ระบุตัวตนของผู้เขียน แนวทางที่จะทำได้คือสร้างคุณลักษณะเฉพาะของผู้ใช้งานให้ได้มาซึ่งความรู้ที่ถูกต้องนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- Black, E. W. (2008). Wikipedia and academic peer review. *Information Review*, 32(1), 73-88.
- Fallis, D. (2008). Toward an epistemology of Wikipedia. *Journal of the American Society for Information science and Technology*, 59(10), 1662-1674.

- Frost-Arnold, K. (2014). Trustworthiness and truth: The epistemic pitfalls of internet accountability. *Episteme*, 11(1), 63-81.
- Gelfert, A. (2014). *A Critical Introduction to Testimony*. Bloomsbury.
- Goldman, A.I. (2011). A Guide to Social Epistemology. In Goldman, A., & Whitcomb, D. (Ed.). *Social Epistemology: Essential Readings*. (pp. 11 - 37). Oxford University Press.
- Keen, A. (2012). *Twitterers: Take Responsibility for Your Reckless Claims*. CNN.com. <http://www.cnn.com/2012/11/27/opinion/twitter-war-keen/index.html>
- Lackey, J. (1999). Testimonial Knowledge and Transmission. *The Philosophical Quarterly*, 49(197), 471-490.
- Lackey, J. (2006). Introduction. In Lackey, J. & Sosa, E. (Ed.). *The Epistemology of Testimony*. (pp. 1 – 24). Clarendon Press.
- Lackey, J. (2006). Knowing from Testimony. *Philosophy Compass*, 1(5), 432-448.
- Read, B. (2006). Can Wikipedia ever make the grade? *Chronicle of Higher Education*, 53(10), A31.
- Roberts, P., & Peters, M. A. (2011). From Castalia to Wikipedia: openness and closure in knowledge communities. *E-Learning and Digital Media*, 8(1), 36-46.
- Sanger, L. M. (2009). The Fate of Expertise After Wikipedia. *Episteme*, 6(1), 52-73.
- Smart, P., Heersmink, R., & Clowes, R. W. (2017). The Cognitive Ecology of the Internet. In Cowley, S. J. & Vallée-Tourangeau, F. (Ed.). *Cognition Beyond the Brain* (pp. 251-282). Springer.

- Tomaszewski, R., & Karen I, M. (2016). A study of citations to Wikipedia in scholarly publications. *Science & Technology Libraries*, 35(3), 246-261.
- Wray, K. B. (2009). The Epistemic Cultures of Science and Wikipedia: A Comparison. *Episteme*, 6(1), 38-51.